

Recenzja

dorobku dra Łukasza Scheffsa w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce na podstawie cyklu publikacji **„Rola wiedzy naukowej w działaniu, czyli o socjotechnice w aktywności politycznej”** stanowiącym osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311).

Informacje ogólne

Pan dr Łukasz Scheffs jest doktorem nauk społecznych w zakresie nauki o polityce. Tytuł ten uzyskał w 2013 roku na podstawie obrony pracy doktorskiej: „Kolektywizm i indywidualizm. Zachowania wyborcze w Polsce w latach 2001-2011”. Promotorem tej dysertacji był prof. dr hab. Piotr Pawełczyk.

Habilitant jest magistrem politologii, ukończył specjalność marketing polityczny (2008). Pracę magisterską napisał na temat: „Aspekty polityczno-prawne decyzji o udziale Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji „Iracka Wolność”, za którą otrzymał nagrodę Dziekana dla najlepszej pracy magisterskiej. Fragmenty tej pracy zostały opublikowane.

Od 2013 do 2014 roku dr Scheffs był zatrudniony na etacie starszego wykładowcy na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, zaś od 2014 roku jest adiunktem na tym wydziale. Należy podkreślić, że dr Scheffs był zastępcą Burmistrza gminy i miasta Witkowo, w związku z czym na uniwersytecie pracował na pół etatu, aktualnie ponownie jest zatrudniony

na pełny etat w Zakładzie Marketingu Politycznego i Socjotechniki. Dodatkowo wskazać trzeba, iż Habilitant ukończył wiele różnorodnych kursów z zakresu innowacyjności, marketingu, umiejętności rozwiązywania sytuacji kryzysowych a także kurs pedagogiczny.

Ocena osiągnięcia naukowego wymienionego w Art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.; nowelizacja w 2016 r. – Dz.U. 2016, poz. 882, 1311) oraz pozostałego opublikowanego dorobku naukowego, a także na podstawie ROZPORZĄDZENIA Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego Dz. U. nr 196, poz. 1165

Jako osiągnięcie naukowe Habilitant przedstawił cykl 15 publikacji zatytułowanych: ***Rola wiedzy naukowej w działaniu, czyli o socjotechnice w aktywności politycznej.***

Na ten cykl składają się:

- Dwie monografie naukowe, w tym jedna we współautorstwie.
- Trzy artykuły w czasopismach naukowych w języku angielskim.
- Pięć artykułów w czasopismach naukowych w języku polskim.
- Pięć rozdziałów w pracach zbiorowych.

Oceniany cykl jest interesujący poznawczo, zaś jego lektura upoważnia do stwierdzenia, że mieści się w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Ponadto, należy podkreślić, że dr Scheffs w swojej twórczości dobitnie pokazuje wartość teoretyczną socjotechniki z aspiracjami do subdyscypliny oraz jej znaczenie w praktyce politycznej. A zatem tytułowe kategorie są odzwierciedlone w publikacjach, a ich eksploracja zasługuje na wyróżnienie.

Tej zdecydowanej konkluzji, sprzyja również analiza *Autoreferatu*, który traktuję jako odmianę autorefleksji na temat własnej twórczości i w pewnym sensie jej ewaluację. Autoreferat ma charakter porządkujący i systematyzujący dokonania naukowe i organizacyjne Habilitanta. Autor podkreśla w nim, że „zasadniczym celem prowadzonych prac badawczych było wskazanie na proces oddziaływania socjotechnicznego, jako istotnego komponentu rzeczywistości społecznej, realizowanego w różnych obszarach, ze szczególnym uwzględnieniem (...) aspektów politycznych, którego podstawowym celem jest recepcja

założeń systemu społeczno-politycznego, w dzisiejszych warunkach – liberalno - demokratycznego”. (s.8 autoreferatu). Tak sformułowany cel procesu badawczego rodzi pewne kontrowersje, bo zamiast klaryfikować intencje Autora, niestety je komplikuje i w zasadzie nie jest do końca jasne jakie „stany rzeczy” chce osiągnąć i do czego zmierza proces naukowego poznania.

Na szczęście ową klaryfikującą rolę może spełniać dalsza konceptualizacja procesu badawczego. Bo oto Habilitant formułuje tezę oraz pięć hipotez, dzięki czemu nadaje swoim „naukowym rozpoznaniom” teoretyczny i praktyczny sens, czym upoważnia do przypuszczenia, że problematyka socjotechniki w aktywności politycznej jest istotna dla dyscypliny nauki o polityce i administracji a sam Autor ma sporo do powiedzenia na ten temat. Ponadto można przyjąć, iż Dr Scheffs wpisuje się do grona badaczy, eksplorujących wątki znaczące dla poszerzania pól badawczych z zakresu kultury politycznej, w tym zachowań wyborczych, przywództwa politycznego, czy marketingu politycznego.

Moje ogólne wrażenie po lekturze autoreferatu Habilitanta można opisać jednym słowem – eklektyzm. I to zarówno na poziomie teorii, jak i metody. Być może dzieje się tak z powodu przedłożenia jako głównego osiągnięcia naukowego cyklu publikacji. Być może zbyt duża liczba, skądinąd ciekawych tekstów włączona do cyklu przyczynia się do takiej konstatacji. Przyjmuję więc, że „odpowiedzialnością” za eklektyczność ocenianego osiągnięcia naukowego obarczyć należy raczej nieumiejętność selekcji własnych publikacji i w konsekwencji ich doboru, a nie nieświadomość metodologiczną czy teoretyczną. Wręcz, co podkreślam poszczególne teksty spełniają kryteria naukowości i w dużym stopniu oryginalności.

Zatem jeśli ustrukturyzować dorobek badawczy dr Scheffsa na przykład, według kryterium subdyscyplin, jawi się on jako interesujący poznawczo, aktualizujący dotychczasowe badania a zatem w dużym stopniu znaczący dla współczesnej politologii.

Ponadto, w tym miejscu chcę zaznaczyć, że analiza przedłożonych dokumentacji pozwala na zorientowanie się, z jakich źródeł naukowych czerpie badacz, jacy badacze stanowią inspirację dla poszukiwań własnych, jakie metody i podejścia badawcze organizują proces poznania naukowego. I w tym kontekście nie mam wątpliwości, że dr Scheffs znakomicie orientuje się w dorobku własnego i krajowego środowiska politologów, sięga również do

znaczących badaczy o renomie międzynarodowej. Co do zastosowanych metod odniosę się w dalszej części recenzji.

Podkreślić należy, że Autor zdaje sobie sprawę z faktu istotności badanej problematyki. Czytelnie uzasadnia konieczność jej podjęcia. Podzielam prezentowane tu stanowisko, zgodnie z którym socjotechnika jest „definiowana i operacjonalizowana jako dążenie do osiągnięcia celu optymalnego, czyli zamierzonego przekształcania społeczeństwa, zgodnie z założonymi wartościami. Jest to zatem proces reprodukcji rozszerzonej. Zakłada on możliwość uszlachetniania świata, choć już wizja wartości, które społeczeństwo powinno w tym celu zinternalizować, może być bardzo zróżnicowana” (autoreferat s.9). Dr Scheffs wskazuje na potencjał oddziaływania socjotechnicznego tkwiący w działalności politycznej i jej profesjonalizacji. Widać więc, że w obszarze i przedmiocie swoich badań Habilitant dostrzega nie tylko wartość teoretyczną, ale również tę związaną z praktyką polityczną.

Autoreferat opisujący główne osiągnięcie naukowe jest skonstruowany w sposób umożliwiający ocenę poszczególnych zakresów badań Habilitanta. Kluczowe jest tutaj odniesienie się do przyjętych pięciu hipotez – wokół nich opisywane są i zaprezentowane własne osiągnięcia.

Warstwa metodologiczna osiągnięcia naukowego

W autoreferacie dr Łukasz Scheffs prezentuje cele badań, przyjęte hipotezy oraz metody i podejścia badawcze służące ich weryfikacji. Habilitant prowadzi swój proces badawczy poprzez następujące hipotezy:

- socjotechnika, wbrew często obiegowym opiniom, stanowi efekt działalności świadomej, i jako taka uchodzi za naukę;
- szczególnym obszarem zainteresowania działań socjotechnicznych pozostaje polityka;
- najpełniej proces planowania i wdrażania zmian społecznych ((socjotechnicznych) daje się obserwować w ramach rywalizacji wyborczej i marketingu politycznego, który dąży przede wszystkim do prostoty;
- jedną z bardziej wymownych operacji socjotechnicznych jest dynamicznie postępujący proces personalizacji polityki, co poniekąd jest konsekwencją ekonomizacji działań politycznych i wpływu marketingu politycznego;

- hipoteza każe dostrzegać możliwość wykorzystania wiedzy socjotechnicznej, nie tylko w aspekcie rywalizacji wyborczej, ale już na etapie konstruowania decyzji i działań władczych, czego widocznym przejawem jest np. wzrost znaczenia i instytucjonalizacja doradztwa politycznego.

Moje uwagi co do powyższych hipotez mają dwojaki charakter. Po pierwsze, w niektórych z nich Habilitant nie zachowuje należytej ostrożności i precyzji językowej, używając określeń „najpełniej”, „bardziej wymowny”, a zatem takich, które nie są możliwe do jednoznacznej weryfikacji poprzez użycie określonych narzędzi (instrumentarium) pomiaru. Nie znalazłam w tekstach, które mają odnosić się do tych hipotez – czy zasadniczo je weryfikować lub falsyfikować żadnych narzędzi ilościowych ani skal pomocnych w tym badaniu. Druga uwaga odnosi się do swoistej podwójności hipotez, gdyż za jednym razem Habilitant zamierza zweryfikować, np. jako operację socjotechniczną proces personalizacji polityki, z drugiej zaś strony personalizację jako rezultat ekonomizacji działań politycznych i marketingu politycznego. Przy czym hipoteza ta nie sugeruje, aby Autor wskazywał wielość zmiennych wpływających na badane zjawisko.

Jednakowoż analiza przyjętych hipotez, poza ich nieprecyzyjnym sformułowaniem, pozwala na wnioskowanie, że Habilitant ma świadomość sposobu określania obszaru i przedmiotu badań własnych, zaś wykorzystywane metody i podejścia badawcze są właściwe dla nauk o polityce i administracji. Bo oto, zgodnie z deklaracją Habilitanta wykorzystał on analizę systemową oraz analizę i krytykę piśmiennictwa. Dr Scheffs deklaruje również podejście instytucjonalne. W autoreferacie nie wspomina o stosowanych technikach i narzędziach badawczych, do czego obligują go przyjęte hipotezy.

Oceniając warstwę metodologiczną zaznaczyć chcę, że w *Autoreferacie* Autor dzieli się swoimi przemyśleniami odnośnie do przyjętych hipotez badawczych, do każdej z nich przyporządkowuje określone publikacje i komentuje rezultaty swoich przemyśleń. Nie formułuje wprost konkluzji odnoszących się do przyjętych hipotez, można się jedynie domyślić, że są one zweryfikowane a nie sfalsyfikowane. W związku z powyższym lepszym rozwiązaniem metodologicznym byłoby posłużenie się pytaniami badawczymi, które mogłyby ilustrować przyjęte do rozwiązania problemy badawcze. Wówczas komentarz, który jest zawarty w *Autoreferacie* byłby w większym stopniu zasadny.

Reasumując, stwierdzam, że przyjęte hipotezy dały szansę na zobrazowanie głównego osiągnięcia naukowego jako interesującego pod względem poznawczym, lecz metodologicznie budzącego pewne niedomówienia i kontrowersje.

Mam również wątpliwości, co do dużej liczby przypisów w przedłożonym autoreferacie, opowiadam się za całkowicie autorską wersją tego dokumentu, choć jednocześnie rozumiem, że w przypadku cyklu publikacji odwoływanie się do dorobku innych autorów może być jakąś koniecznością.

Dodać jednak muszę, że podstawą oceny są publikacje, a nie ich prezentacja w *Autoreferacie*. Z literatury tekstów książek i artykułów wyłania się zdecydowanie optymistyczna ocena poznawczego i metodologicznego aspektu twórczości naukowej dra Scheffsa. Przykładem może być monografia *Doradztwo polityczne. Wykorzystanie profesjonalnej wiedzy w działaniu*. Poznań 2019 s.165. Pod wieloma względami spełnia ona kryteria naukowości. Strukturyzacja wywodu (wstęp i cztery rozdziały), kompozycja poszczególnych sekwencji teoretycznych nie budzi żadnych zastrzeżeń. Metodologiczna warstwa tej publikacji jest ze wszech miar poprawna – Autor określa cele badań, hipotezy badawcze (dobrze uzasadnione) oraz metody badań. Te ostatnie konceptualizuje dokładnie tak, jak w autoreferacie, z czego nie czynię wielkiego zarzutu. Choć teksty zaliczone do głównego osiągnięcia naukowego, wykraczają poza merytoryczną warstwę książki, wymagałyby więc innej metodologicznej oprawy.

Wysoko oceniam również współautorską publikację „Teoria i praktyka przywództwa politycznego. Na przykładzie bezpośrednich wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta”. Poznań, 2016, s 203. Tu doceniam zwłaszcza rozdziały IV, V, VI, które odnoszą się bezpośrednio do tematu badań Habilitanta. Istotny jest tu fakt, iż określa On w tych rozdziałach własne podejście metodologiczne, metody i narzędzia badawcze, kompensując niejako wskazane przeze mnie, w tym zakresie, braki.

Artykuły zaliczone do cyklu pozwalają również na pozytywną ocenę twórczości dr Scheffsa. Dostrzegam w nich zdolności do konceptualizowania problemów badawczych i ich konstruktywnego rozwiązywania oraz konsekwentne a zarazem wieloaspektowe eksplorowanie problemów socjotechniki. Przykładem mogą być studia nad socjotechnicznymi aspektami personalizacji polityki, czy tekst o socjotechnicznych, a także prakseologicznych korzeniach doradztwa politycznego, czy wreszcie tekst na temat marketingu politycznego w kontekście degradacji kultury politycznej w systemie liberalno-

demokratycznym. Zaproponowane tu ujęcia i systematyzacje wywołują pozytywne konstatacje co do jakości merytorycznej i metodologicznej prac Habilitanta.

Dr Scheffs jest więc świadomym badaczem, a cele i rezultaty jego badań mają znaczenie dla rozwoju i poszerzania obszaru nauki o polityce i administracji.

Jako ewidentne atuty dorobku dra Scheffsa, chcę wskazać ważność i aktualność podejmowanych zagadnień, ich ujmowanie zarówno w perspektywie teoretycznej jak i wskazywanie na wartość praktyczną, w tym aplikacyjną podejmowanych badań. Niewątpliwym atutem Habilitanta jest też swobodne, erudycyjne poruszanie się w przedmiotowej problematyce. Do mocnych stron dorobku Habilitanta zaliczam również Jego rozeznanie się w literaturze przedmiotu – dobór publikacji oceniam jako właściwy, reprezentatywny nie tylko dla badanych zagadnień, ale również dla dyscypliny i subdyscyplin, które stanowią ramę interpretacyjną realizowanych badań.

Dorobek Dr Scheffsa jest wystarczający pod względem ilościowym, jakościowo oryginalny i w dużym stopniu sprzyja poszerzaniu pól badawczych w zakresie nauki o polityce i administracji.

Dodatkowo, warto podkreślić, że w ocenianym cyklu znajdują się teksty publikowane w języku angielskim, co niewątpliwie świadczy o poziomie naukowym prezentowanym przez Habilitanta. Należy też dodać, że ustalenia badawcze poczynione przez Habilitanta mogą sprzyjać rozwojowi refleksji naukowej w zakresie badań nad kulturą polityczną, w tym socjotechniką, i to w wymiarze teoretycznym i praktycznym.

Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że przedstawiony do oceny cykl, jest poznawczo interesujący, dotyka istotnych dla politologii problemów badawczych, poszerza pole badań tej dyscypliny a dr Scheffs, posługuje się aparatem pojęciowym i kategorialnym właściwym dla nauk o polityce i administracji. Dr Łukasz Scheffs udowodnił znaczenie socjotechniki w aktywności politycznej.

Pozostały dorobek naukowy

Pozostały dorobek naukowy jest raczej skromny. Habilitant wskazuje na zagadnienia dotyczące ogólnych procesów społeczno-politycznych, dotykających problematyki przemian współczesnego świata, np. ruchu oburzonych, czy Prawa i Sprawiedliwości jako partii

protestu oraz kwestii samorządu lokalnego. Dorobek ten obejmuje jedynie 3 rozdziały w pracach zbiorowych, współautorstwo jednego artykułu w języku angielskim w czasopiśmie oraz redakcję naukową pracy zbiorowej pt. *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata*. Ogólnie można wskazać na zróżnicowane miejsca publikacji, bowiem Habilitant umieszcza swoje teksty w czasopismach i pracach zbiorowych w ośrodkach akademickich w kraju, choć dominuje tu ośrodek poznański. Z przeglądu tych artykułów wyłania się konkluzja, że zainteresowania badawcze Habilitanta są zasadniczo monotematyczne, odnoszą się do problemów socjotechniki a te cztery publikacje należy traktować jako początek kolejnego obszaru zainteresowań.

Zgodnie ze wskazaniem Habilitanta liczba cytowań wg bazy Google Scholar wynosi 5, indeks Hirscha - 1.

Brakuje publikacji w bazie Web od Science.

Ocena istotnej aktywności badawczej, współpracy międzynarodowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego habilitanta zgodnie z kryteriami wymienionymi w powyższym rozporządzeniu Ministra Nauki i szkolnictwa Wyższego.

Dr Łukasz Scheffs jest w miarę aktywnym członkiem społeczności akademickiej. Wskazać trzeba jego zaangażowanie w kształcenie studentów. Deklaruje, że prowadzi 13 przedmiotów, z zakresu socjotechniki, komunikowania politycznego, psychologii polityki, marketingu i autoprezentacji. Był zaangażowany również w prowadzenie zajęć na studiach podyplomowych. Widać więc, że dydaktyka konweniuje z deklarowanym obszarem badań.

Dr Scheffs prowadził również seminarium dyplomowe, w ramach którego był opiekunem 36 prac licencjackich. Dr Scheffs wskazuje swoje zaangażowanie w pełnieniu roli pełnomocnika Dziekana ds. współpracy ze szkołami oraz funkcję opiekuna Koła Naukowego Psychologii Polityki. W 2016 roku otrzymał nagrodę Dziekana za działalność organizacyjną na rzecz społeczności Wydziału.

W odniesieniu do grantów i projektów badawczych wskazać można, że Habilitant realizował projekt wprost nawiązujący do przedłożonego do recenzji osiągnięcia naukowego *Rola wiedzy naukowej w działaniu, czyli o socjotechnice w aktywności politycznej*. Dodatkowo Habilitant deklaruje, że uczestniczył w 5 projektach, z czego 2 były realizowane przez koło naukowe. Część tych projektów była finansowana ze środków jednostki samorządu terytorialnego.

Dr Ł. Scheffs po uzyskaniu stopnia doktora wziął udział w 20 konferencjach naukowych w Polsce i jednej - za granicą, w czasie których wygłaszał referaty, będące wynikiem jego dociekań naukowych. Znacząca część wystąpień dotyczyła wieloaspektowego ujęcia socjotechniki, doradztwa politycznego, personalizacji polityki i marketingu politycznego.

Habilitant deklaruje udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism naukowych dla studentów i doktorantów. Jest członkiem PTKS, PTNP oraz Inkubatora Umowy Społecznej. Dr Scheffs wykazuje zaangażowanie w prace komitetów organizacyjnych dwóch konferencji oraz Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki. Uwagę recenzenta zwraca też aktywność popularyzatorska, są to szkolenia, warsztaty, wykłady przede wszystkim dla uczniów i nauczycieli oraz eksperckie wypowiedzi dla mediów.

Dr Scheffs pełnił funkcję promotora pomocniczego, a także aktualnie jest promotorem pomocniczym w kolejnej pracy doktorskiej.

Reasumując, stwierdzam, że w ocenianym zakresie dr Łukasz Scheffs spełnia kryteria ustawowe w stopniu wystarczającym. Zatem moja ocena istotnej aktywności naukowej, organizatorskiej i dydaktycznej jest pozytywna.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dra Łukasza Scheffsa spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z 14 marca 2003 roku oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku.

Przedstawiony jako osiągnięcie badawcze cykl publikacji pod tytułem „Rola wiedzy naukowej w działaniu, czyli o socjotechnice w aktywności politycznej” spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie doktorowi Łukaszowi Scheffsowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

